

OVERLEVINGSKUNSTENAARS OF KOLONISATIESPECIALISTEN

- BESCHOUWINGEN OVER DE WEINGARTIA'S VAN DE ZUIDELIJKE GROEP (vervolg)

Herbert Thiele

De aanwezigheid van *Weingartia fidaiana*-vormen in het gebied rond Berque

Ongeveer 30 km ten westen van de stad Villazon aan de Boliviaans-Argentijnse grens zijn verschillende populaties van *W. fidaiana* aangetroffen. De eerste die hiervan gewag maakte, was Walter Rausch. Hij voorzag zijn vondst van zijn veldnummer WR 749 en is er ook voor verantwoordelijk dat deze planten in onze verzamelingen staan onder de naam *W. neumanniana*. Het is natuurlijk ook zo, dat bij een vluchtige beschouwing van alle zuidelijke weingartia's er weinig duidelijke verschillen zijn te zien. Tussen het areaal bij Berque en de gebieden van de echte *W. neumanniana* bij Humahuaca en Iturbe in de Argentijnse provincie Jujuy ligt hemelsbreed een afstand van ongeveer 150 km. Terwijl er in de laatste tijd ten noorden van Berque meer groeiplaatsen zijn gevonden, moet men constateren dat ondanks het feit dat het gebied tussen Humahuaca en de Boliviaanse grens zeer intensief is bereisd door veldonderzoekers, er geen verdere groeiplaatsen zijn ontdekt. Dat versterkt ook mijn mening dat de planten bij Berque/Casira Grande meer verwantschap vertonen met de populaties die groeien ten noorden van Tupiza.

De groeiplaats bij Berque is bij de veldonderzoekers zeer geliefd. Dat volgt wel uit de talrijke veldnummers die hieraan vergeven zijn. Bijna iedereen, die dit gebied opneemt in zijn reisschema, gaat daarheen en vindt de planten. Dit gebied is des te aantrekkelijker omdat men in de nabije omgeving ook andere cactussen kan vinden, zoals *Parodia maassii* en *Maihueiniopsis*

glomerata, maar ook *Neowerdermannia vorwerkii* en *Puna subterranea*. Van de weingartia's uit het gebied bij Berque komt pas sinds kort wat materiaal in omloop. Op grond van de morfologie van planten in mijn collectie is mijn conclusie dat de planten uit dit gebied niet onder de naam *W. neumanniana* gesteld moeten worden. Net zoals bij de planten uit het gebied bij Cieneguillas moet nog diepgaand worden nagedacht over de nomenclatuur en vervolgens zal dan de naamgeving moeten worden geactualiseerd.

Weingartia neumanniana uit de omgeving van Humahuaca en Iturbe

De meest zuidelijke groeiplaatsen (tot nu toe) van populaties behorende tot de zuidelijke weingartia's bevinden zich in de Argentijnse provincie Jujuy en wel in de bergen rond en tussen de plaatsen Humahuaca en Iturbe. Backeberg vindt deze planten ten noorden van Humahuaca en beschrijft ze in 1933 als *Echinocactus neumannianus*, vernoemd naar de Berlijnse cactusliefhebber Hans Neumann. Juist deze soortnaam wordt veelvuldig gebruikt voor later ontdekte, verwante populaties zoals die bij Berque. De bekende populaties ten noorden van Humahuaca en ten zuiden van Iturbe liggen geïsoleerd en hebben geen aanwijsbare verbinding met elkaar. Ook tussen deze groeiplaatsen en die bij Berque zijn tot nu toe geen populaties ontdekt, die op een directe relatie zouden kunnen duiden. Evenwel op de bergruggen ten oosten van de Ruta 9 komen geologische formaties voor, die overeenkomen met de biotopen bij Humahuaca en Iturbe. De planten van beide populaties

Afb. 15: Groeigebied van *W. fidaiana* bij Berque

vallen zowel in de natuur als ook in de cultuur op door een grote variabiliteit in doornsterkte en -lengte, maar ook doordat verschillende planten uit het gebied ten zuiden van Iturbe rood of bijna rood bloeien. Met deze eigenschap zijn ze een begeerlijk object voor de liefhebbers. Vooral de planten die voortkomen uit vermeerdering van Ritters FR 50 en Winbergs MN 172 vertonen deze eigenschap. Voor de volledigheid moet wel gezegd worden, dat de neiging tot rood bloeien niet bij alle planten aanwezig is.

De meeste planten die in omloop zijn onder de benaming *W. neumanniana*, hebben hun oorsprong in een van deze beide veldnummers.

Cultuur, verzorging en vermeerdering

Cactussen uit de hoge Andes hebben zich in de loop van hun lange evolutie ontwikkeld tot specialisten in het overleven in rotsspleten. Ze zijn overgeleverd aan sterke zoninstraling en enorme

temperatuurverschillen. Het ter beschikking komende vocht moet binnen zeer korte tijd worden opgenomen en opgeslagen. Hetzelfde geldt ook voor de voedingsstoffen uit de bodem. Het overleven is geheel gebaseerd op het ondergrondse opslagorgaan, de biet- of penwortel. Dit gegeven maakt het niet gemakkelijk hoe daarmee in de cultuur om te gaan. Het samenstellen van een substraat uit louter mineralen is nog te doen, maar het kopiëren van de klimaatomstandigheden op de groeiplaatsen is een onmogelijkheid. De hoogste, de lichtste en de meest luchtige plaats in de kas moet gereserveerd worden voor deze cactussen. En dat deze cactussen niet alleen diepe potten nodig hebben voor het ontwikkelen van het enorme wortelsysteem, maar ook om zich in de rustperiode, zoals ze dat zo graag willen, in de bodem terug te kunnen trekken, behoeft natuurlijk geen verdere uitleg. Evenwel, weingartia's van de zuidelijke groep

passen zich echter snel aan de aangeboden cultuuromstandigheden aan en verliezen na enkele cultuurjaren hun typische ascetische habitus. Geënte planten groeien binnen de kortste keren uit tot meerkoppige klompen, die op den duur overgaan in onaanzienlijke, lange, hangende uitlopers. Als men wil enten, dan is voor deze groep van planten het beste echinopsis aan te bevelen; daarmee blijft de eerste paar jaren tenminste een gedrongen groei gewaarborgd. Als men ze een uitgesproken rusttijd zonder enige watergift geeft, zijn het willige en probleemloze bloeiërs. Als de bevruchting voorspoedig is verlopen, zal de liefhebber kunnen vaststellen, dat de vruchten ten opzichte van die in de natuur groter worden. Dit is het gevolg van een grotere pulpa-hoeveelheid, want het aantal zaden zelf is minder. Het geringe aantal zaden is er zeker debet aan, dat ze weinig in zaadlijsten worden aangeboden. De opkweek vanuit zaad is eigenlijk probleemloos. Verse zaden kiemen uitstekend bij temperaturen tussen de 25 en 28 °C; aan te bevelen is de nachttemperatuur wel 20 graden te laten zakken. Dat zijn condities waaronder men evenals bij *Neowerdermannia*, *Sulcorebutia*, *Yavia* en *Puna*, tot kiemingsquota van bijna 100% komt. Ook de net gekiemde zaailingen hebben vanaf het eerste ogenblik deze grote temperatuurverschillen tussen dag en nacht nodig. Doet men dit niet, dan zal de zaailing snel verlengd opgroeien. Voor een goede cultuur is het raadzaam om de zaailingen zo veel mogelijk licht te geven; dat bevordert de ontwikkeling van het krachtige wortelsysteem. Om deze wortelvorming niet te hinderen, is het noodzakelijk bij het pikeren de weingartia-zaailingen van de zuidelijke groep in diepe potten te zetten. Indien de planten zo optimaal behandeld worden, kunnen ze al in het vierde jaar bloeien. Al naar gelang waar ze vandaan komen, onderscheiden de zaailingen zich al spoedig van elkaar. Wel

moet men bedenken dat zelfs 100% zuivere nakomelingen vaak een ander uiterlijk vertonen dan de moederplant. Dit komt vooral doordat het een of liet ander niet overeenkomt met de natuurlijke omstandigheden. Past de zaailing zich aan de gegeven omstandigheden aan, dan groeit ze uit tot een mooie gezonde plant, die echter morfologisch behoorlijk kan afwijken van zijn soortgenoten in de natuur.

Tenslotte

Bolcactussen, die een wortelsysteem hebben waarvan het volume vele malen groter is dan dat van de bovengrondse delen, zijn er genoeg. Te denken valt bij voorbeeld aan verschillende soorten uit het ondergeslacht *Rapicactus* (hier van zijn de meeste ook bekend onder de oude geslachtsnaam *Gymnocactus*) van het grote geslacht *Turbincarpus* die zich van de andere soorten uit het geslacht onderscheiden door ook grote wortelsystemen te ontwikkelen en extreme groeiplaatsen op te zoeken. In het bijzonder kan men dan denken aan *T. mandragora*. Hij komt voor in een zeer beperkt gebied en groeit in vlak schieffergesteente. Zeer opvallend zijn de alruinvormige penwortel, de relatief kleine bovengrondse kop en zeer grote zaden. Dit zijn feiten, die ook passen op de zuidelijke weingartia's. Iets soortgelijks ziet men ook bij het Chileense geslacht *Thelocephala* - volgens de nieuwste opvattingen thans tot *Eriosyce* behorend. Een typisch voorbeeld is *T. napina*, die dan ook nog de luxe heeft holle vruchten te vormen.

Hoe langer men zich bezig houdt met deze bijzondere cactussen, hoe meer de indruk ontstaat dat deze taxa zich in gebieden hebben teruggetrokken, waar ze niet behoeven te concurreren met andere cactussen. (Opm. redactie: Zij hoeven zich er niet teruggetrokken te hebben, ze kunnen zich er als enige handhaven). Met de vorming van bietvormige of

Afb. 16: *W. fidaiana* (HTH 150) op de groeiplaats bij Berque

Afb. 17: *W. fidaiana* (HTH 150)

Afb. 18: *W. fidaiana* (LB 2900) van Berque Foto L. Bercht

Afb. 19: *W. neumanniana* (L 436) van Humahuaca

Afb. 20: *W. neumanniana* (MN 57) van Humahuaca

Afb. 21: *W. neumanniana* (HUN 824) op de groeiplaats bij Iturbe Foto: C. Hunkeler

Afb. 22: *W. neumanniana* (WR 42) van Iturbe

Afb. 23: *W. neumanniana* (WR 42)

Afb. 24: *W. neumanniana* (FR 50) van Iturbe Foto L. Bercht

Afb. 25: Zaailingen van *W. neumanniana*

penwortels is de evolutie dan schijnbaar afgesloten.

Zolang geen andere inzichten zich aandienen, behoud ik de naam *W. neumanniana* voor de planten die voorkomen in Argentinië en behoren alle populaties in Bolivia nomenclatorisch en taxonomisch tot *W. fidaiana*.

Voor de geïnteresseerde liefhebber bieden de weingartia's van de zuidelijke groep een boeiend werkveld. Helaas

Afb. 27: V.J.n.r. *W. westii*, *W. fidaiana* van Cieneguillas, *W. pygmaea*, Cintia knize

moet men zich nog veel moeite getroosten om aan materiaal te komen.

Mijn dank gaat uit naar Ludwig Bercht, Karl Augustin, Cyrill Hunkele, Kurt Köhler, Volker Schädlich, Willy Verheulpen en Rainer Wahl. Zij allen hebben mij aangezet dit artikel te schrijven en hebben mij met raad en daad terzijde gestaan en fotomateriaal ter beschikking gesteld.

Literatuur

Augustin, K. (1998).

Gibt es verwandtschaftliche Zusammenhänge von Weingartia mit Gymnocalycium?, *Gymnocalycium* 11 (2): 241-246.

Augustin, K. (2000).

Weingartia Werdermann - bekannt aber auch verkannt. *Kaktusy Special* 1.

Augustin, K. en G.

Hentzschel (2002). Die Gattung Weingartia Werdermann - Teil 1: Besprechung und Neuordnung, *Gymnocalycium* 15 (3): 453-472.

Augustin, K. (2006).

Weingartia fidaiana subsp. amerhauseri Augustin - Eine neue

Weingartienpopulation aus dem Süden Boliviens, *Gymnocalycium* 19(4): 683-686.

Augustin, K. en G. Hentzschel (2008).

Die Gattung Weingartia Werdermann - Teil 2: Weingartia, Sulcorebutia und Cintia - eine untrennbare Einheit - Merkmalsvergleiche und Neukombinationen, *Gymnocalycium* 21(2): 767-782.

Hunt, D. en N. Taylor (1987). New and unfamiliar names of Cactaceae to be used in the European Garden Flora, *Bradleya* 5, 91-94.

Afb. 26: Zaailing van *W. fidaiana* (BLMT 89.01)

Hunt, D. et al. (2006). *The New Cactus lexicon*, dh Books.

Rausch, W. (1979). *Weingartia kargliana* Rausch spec. nov. *Kakt. and. Sukk.* 30 (5): 105-106.

Ritter, F. (1980). *Kakteen in Südamerika*, Band 2, Eigen uitgave.

Thiele, H., Aantekeningen tijdens de studiereizen in 1999, 2003 en 2005.

Vertaling: Ludwig Bercht

**Johannesweg 8
33106 Paderborn
Duitsland**

De auteur wil duidelijk maken dat bijgewerkte versie van dit artikel al is geschreven en gepubliceerd in een Duits tijdschrift.

Dit artikel werd in **Succulenta** 90:4 (2011) (bldz. 158-163) gepubliceerd.

Overgenomen met de toelating van de schrijver en de uitgever.
